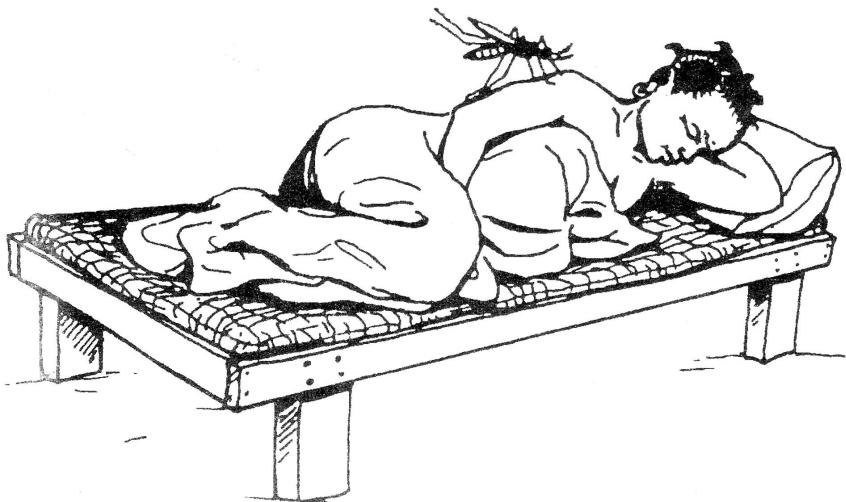

PAALU YA WIEN

Migengenm

Paalu ya wi n

(Le paludisme)

Texte traduit et adapté par l'équipe gangam
M djokbo GNOIRE et André LAMBONI

Avec l'assistance technique et financière de SIL

Association pour la Traduction, l'Alphabétisation et le
Développement Communautaire (ATADEC)

1ère édition, 3ème trimestre, 300 exemplaires
© 2013 SIL Togo et ATADEC

Texte original : Olive SHELL

Illustrations : Ernest Bawe MBANJE

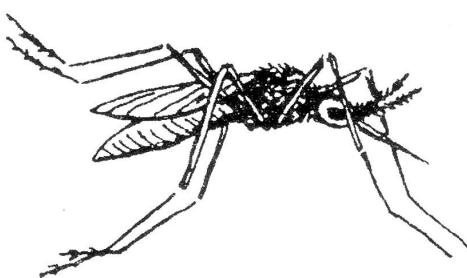
Texte original © SIL Cameroun, 1994

Paalu ya więn

Unil ke ben ki ye paalu yé iwién yà kuuleh binib Togo ni
binl ke binl ne. Mucenfendmu nin mubuwawaamu müa
yébe ne jendeh nin iwién nno ki faa kime mua njmøbe
tuɔm kí mɔ nin iwién nno. Ti li bende paalu ya wién coh
ma bo ne kí yaan kí fre kí mɔ nin yì.

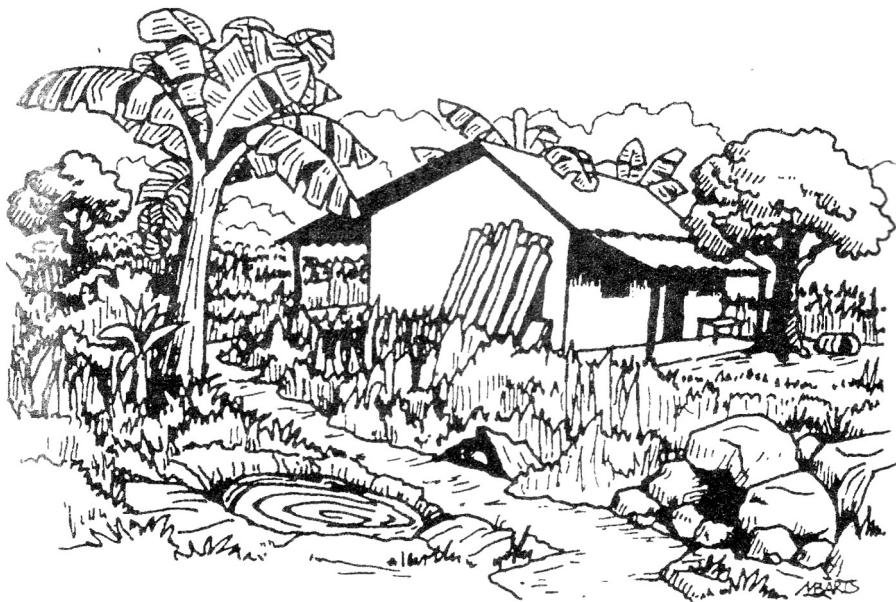
Paalu ya wiен ñeh le saan ní?

Iduunñc ne puondeh paalu ya więn.

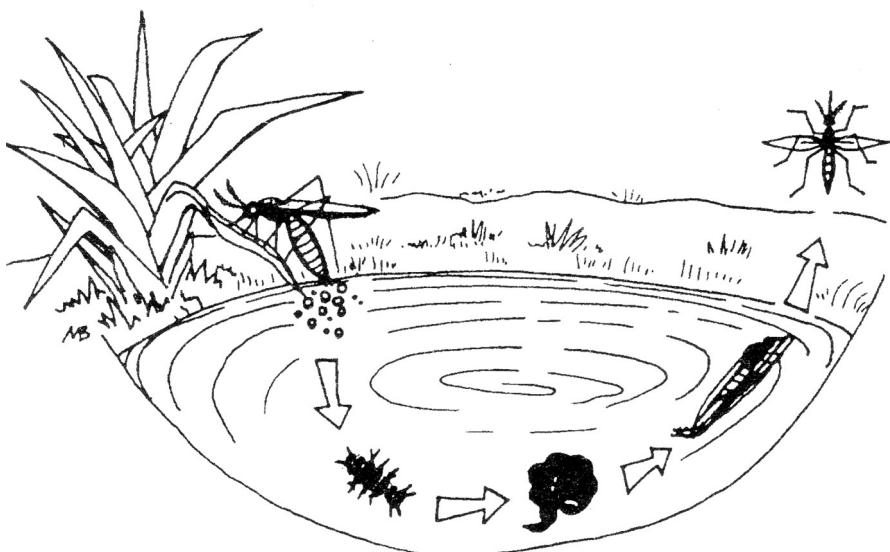

Iduun fuobe mitinfenm mà ton nin mà sōnge nin
iñunbungben saan ne, kime iduunñō duoh ki pukndeh
iñunbungben nnō bo ne.

Iduunñō ñuh misem ne kí yaan kí duo; nən bo ne i ñeh
kuñonku ki nuunh binib yì ñ kère bē kí ñu bi'sem. Uwien
puç' la, ne yì ñ bole nà saan biike, ten kumuçku ni bii bi
siendeh tibont tà tidur ni ya puoli.

I duoh ijen yà ki pùkndeh iñunbungben bo nnɔ kpendeh iduuncien ne iwenkaanke. I'mɔ li ñe miñum nñɔ ni ne kí bure kí tì nuun misem. Nì teh pupuki la, ne iduunñɔ nñɔ ní tí ní liebe ní kí lá duo ijen, ne nè ní tí ní liebe kí cin.

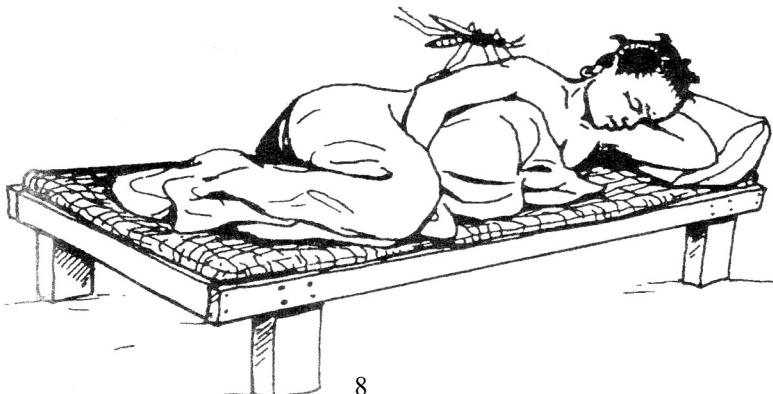

Uduun kuɔndeh unil ya gbən ni paalu ya wiɛn mile bo?

Lidaali liba ne uduun kère'
Duure. Duure ŋmɔbe laanfie
ne. U sem ŋa ŋmɔbe
tibonfuobt tà bre ki dienh
paalu ya wiɛn nno. Uduun
ñun' u'sem ama wà kpɔbe'
tibonfuobt tà bre ki dienh
paalu ya wiɛn nno. Tibont tà
bre ki dienh iwien yé
tibonfuobt tà bre ba lenh tù
nin nunkuobu ne.

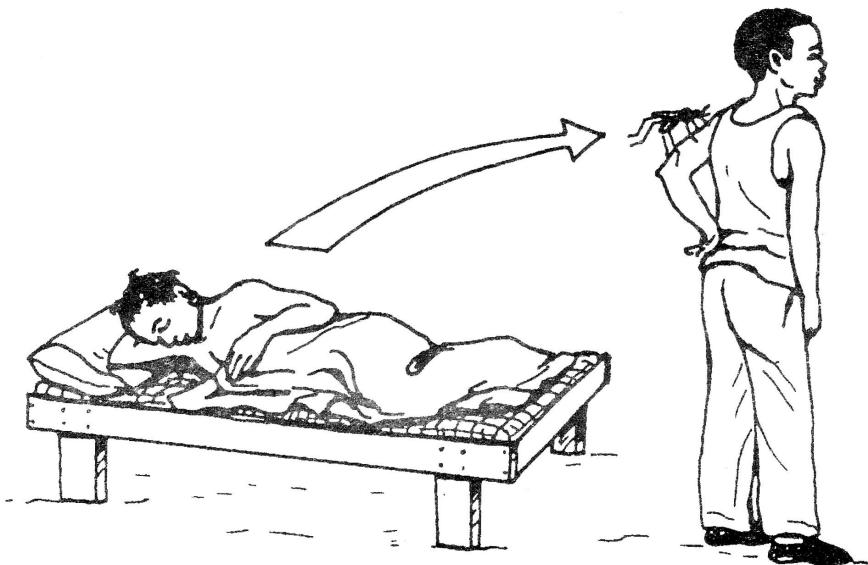

Fenfennɔ nì baa' Tenjome mɔ ya bùol. Tenjome bun
paalu ya wiɛn ne. Tibonfuobt tà bre ki dienh paalu ya
wiɛn nno te u'sem ni ki yɛbe ceen. Uduun baa' ki kère'
wɔ ki ñun' u'sem ki kpɔbe' tibonfuobt tà bre nno.

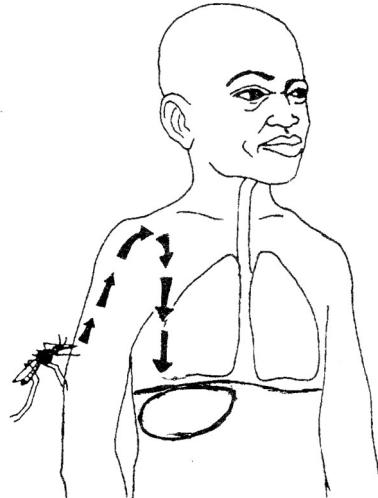
Iwenkaanke gèbre' ne uduun nno tí liebe' Duure bò!
U ji kère' Duure mà u yekn' ki kuɔn' Duure ya sem ni
u là ñun' Ténjomé ya sem ki kpɔbe' paalu ya wiɛn ya
bonfuobt tà bre nno ne. Nì tien' tén nawucu uba la,
Duure mɔ li bunge paalu ya wiɛn ne.

Uduun tì n̄ taa wà bun paalu ya wiɛn ya sem ni
tibonfuobt tà bre ki dienh paalu ya wiɛn nno ne kí tì
kuɔn wà ña bun paalu ya wiɛn ya sem ni.

Fenfennɔ tibonfuobt tà bre ki dienh paalu ya wiɛn nnɔ ji te Duure ya sɛm ni ma nɔ nì ji li tien mile bo?

Tibonfuobt tà bre ki dienh paalu ya wiɛn yé tibonfuobt tà waa ba lənh tù nin nunkuonbu ne. Ama tù sɔnh ugben ni ituon cœen ne. Tù cuonh Duure ya sɛm ni ne ni'ke saan ne haali kí li ɲmɔŋmɔbe kí tì baa u'puɔl. Tù tì baa' nen saan la, tù ji bondeh ne tù nì cère Duure nì bunge.

Tù bonde' ki gben' la, ne tù liebeh ki cuonh Duure ya sɛm ni u'gben ni ni'ke saan. Tù joh ki tì kaah misem ya bonfuobt tà te mukonkonmu ki móñ nnɔ ni ne.

Misem ya bonfuobt tà te mukonkonmu ki móñ nnɔ ya tuonl si tù nì li tukeh mitafaam nin tijier ki joh tigbenent ni ni'ke saan. Nì yé lituonl là cèreh unil te laanfie ne.

Tibonfuobt tà bre ki dienh paalu ya wiɛn nnɔ kpienh misem ya bonfuobt tà te mukonkonmu ki móñ nnɔ ni ne ki pɔreh. Tù tì li fɔre kí cère misem ya bonfuobt nnɔ nì kpiere ne ka ji li fre kí tuke mitafaam kí kuɔn tigbenent

ni. Tibonfuobt nn̄o ya kp̄ekpiere yo ne Duure cin' ki bunge' paalu ya wiēn.

Duure ḥja ben ki ye fiiba cin' w̄o ma nn̄o u li p̄ok ki buu' u'ba. Nen ne li cère paalu ya wiēn ya bonfuobt tà yé tifenzfent ki ñen' misem ya bonfuobt tà kpiere' ni nn̄o n̄ liebe kí kɔ misem ya bonfuobtɔr ni. Tu'mɔ li kpienh ne ki p̄oreh ki kuuleh misem ya bonfuobt tà móñ nn̄o ki joh. Duure ya wiēn li gben kí li bre tenten ne. Wa buu' u'ba la, iwientɔ mɔ li liebe kí cuo w̄o kí ñe paalu yi. U'sem li gben kí ñe paalu ya wiēn kuuleh u'sem ya bonfuobt tà te tikonkont ki móñ nn̄o ma nn̄o; ne ulien mɔ li gbenge. Paalu ya wiēn cèreh ulien ya tuonl pukndeh ne.

Bi li tien mila kí bende umil bun paalu ya wiən-i?

Tibont tà sɔ li cère be ñ bende kí ye unil bun paalu ya wiən:

- U ŋɔh tiwɔr ne, u'gbenent ton ki gbien', ne kutontonku niih wɔ;
- Kuijinku ŋmɔbe wɔ ki gien' ne u nuunh wɔ ñ li dɔ;
- U muɔh liyul ne u'kpɔbtutuk wih;
- U tuuh ki siinh ne jier ya menku ŋa ŋmɔbe wɔ.

Li bən men! Udaan siinh nì gèbreh bol mita uwien uba u'tule pie u'gbenent ñjh u dore' la, u bun nì bre cœen ne. Nì li fre kí tien u'bo paalu wà coh tiyukenboknt nnɔ bii ututere ya wién.

Unil ya gbenent ton ki gbien' la, a li kpié kí gore u'kpelcer keke ne u'gbnent n̄ sɔnge, kí taa miñunsɔkm kí jɔjɔke u'gbenent bo, kí sekn bukpelbu miñunm ni kí pibn wɔ, ki pɔk kí taa wɔ kí jo dɔktie ki la taande.

Ule ñɔke ne mɔn be n̄ li taah wù ki buuh paalu ya wién-i?

Niire men wà sɔnh dɔktie tuon ni'kɔnkuɔn ni bii dɔktie bugben mibuum mà mɔn. Bi li tɔke' ne ni li taa uñɔke wà nin ni li taa iñɔkebii ubien wà nin ni li nele iñɔkbii nnɔ kí tì dukn iwien ubien wà. Unil ya gbenent tunge' mɔnɔ la, u li paan mibuum nnɔ bo kí tì gben ne keme a nele' uñɔke nnɔ ki tì gben' ne la, u li ku tibonfuobt tà bre ki te a'gbenent ni nnɔ keke.

Uñɔke wà bi yih wù nifikinn nnɔ ña ji sɔbe' ki toreh mɔnmɔnm. Paalu ya wién ya bonfuobt tà bre nnɔ men'

wù, ne wà ji freh
ki kuuleh tù.
Fenfennɔ iñɔke ya
bol te ki yébe. Nen
bo ne nì mɔn ní li
niireh bà sɔnh
dɔktie ya tuon, nì
yé paalu ya wién
faake' nin unil la,
ni li teteh ma bo.

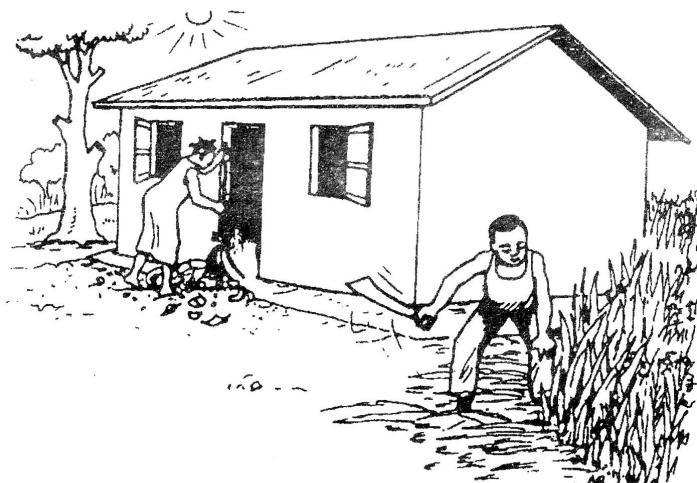
Bipiib bà punbe ya bùol nì
kpε be ní li taah iñɔke yà
piendeh be bi la bunge
paalu ya iwién bi'tenpunbe
ni ne. Nì tí yé nibonn nà ni
li niire nè dɔktiembe ne. Bi
li tɔke ne ni li nèle uñɔke
wà, nì yé a ya bùol nì kpε
á nèle wù la.

Ti li fre kí tien ba ñɔ kí mɔ nin paalu ya wiɛn-i?

Ni li fre kí tien tibont tà yeba ni'du ni bii ni'dencen ni, kime na ñ fre kí mɔ nin paalu ya wien nin iñoke baba. Ni ji bən uduun fuobe ma bo nin u puondeg paalu ya wien ma bo; nən bo ni li fre kí bende isen ya mɔ tɔ nɔ toreh ma bo.

Pien men iduun ì la li te ni'du ni.

- Li ñereh men ni'dur, kí li cèreh kuwenwenku nin mitafaam koh tu'ni.
- Li kuleh men ki lindeh ni'den ñɔ kí pien iduun ì la le bɔbɔlbùol.
- Li kuleh men ki lindeh tiñunbungbent ñɔ kí fre kí pien iduun ì la gùbndeh tu'gbaal.

Li piendeh men iduun ì la duoh ni'du ni.

- Li piindeh
men iñunbun nin
tikucint nin icin
nin ni kuonh
miñunm nà ke ni.

- Li gbih men ki subndeh tibont tà te ki neke ni'den
ten: tibert nin kòbakpaar nin kòdufer nin idingcèb. Kime
utaa nii' la, miñunm kuonh tibont bugben ni ne iduun
baareh ki duoh len.

- Subn men tibort tà miteñunm duɔndeh tu'ni nnɔ.

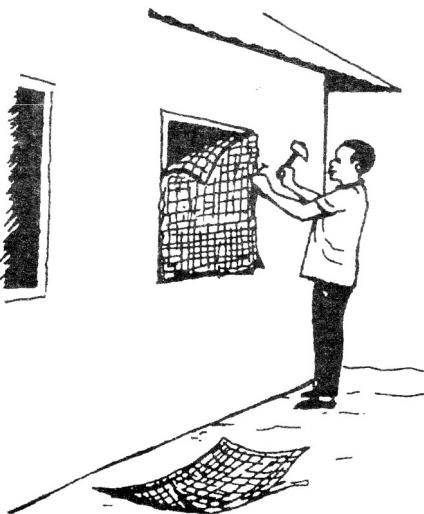

Li piendeh men iduun ì la kɔh ni'dur ni.

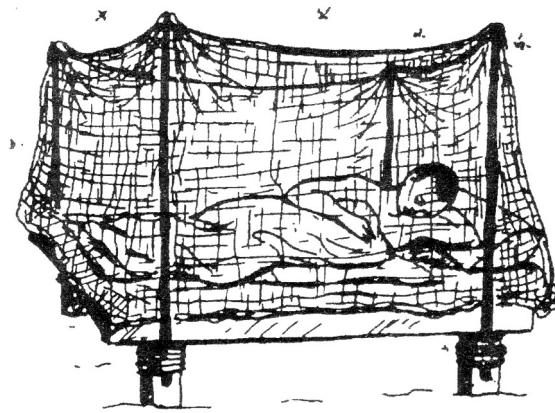
- Li sienh men isipenpien yà fɔke leklek nnɔ ya fer nin timuɔr tà bi taah tù ki ñàandeh tii nnɔ kutajuɔku.

- Li taah men
tiduundur bii ikulole
yà ya bonm wiebe ki
kpaakeh ki piindeh
idubon nin inañon.

Ni li fre kí pien iduun ì la kère ne.

- Li gôh men
tiduundur ni (nì bi
li tuo la, nè nì li yé
tiduundur tà bi
penbe' tù uñoke).
Nen ne mòn ki de'
mubuwawaamu
nin mucenfendmu,

kime mun ña faa nin iwién ya bungm. Nà mò te si:
mu'gbenent dingé ma nnò ne cèreh iduun kèreh mù ki
cen' bicienb. Iwién ya buum ñmòbe kudaaku ki cen' á
pien yì ì la cuo. Ñikn men kí ñore iduun ni'du ni.

**Achevé d'imprimer par AFASA
Dépôt légal N° 35 / MATDCL / Août 2013
B.P. 57, Kara – Togo**

Prix: 200 F CFA

UN LIVRE SHELL